

גמרא

57 שנינו במשנה: 'כלל אמרו ביבמה. שואלת הגמרא: 'קלל' זה
 58 ל'אתו' מאי הוא בא, והרי כבר שנתה המשנה את כל פרטי כלל
 59 זה. משיבה הגמרא: אמר ר' פ'רם בר פ'פא, הכלל בא ל'אתו' צרת
 60 אילוניית שפטורה מיבום וחליצה, ואפילו שהיא פטורה משום
 61 שאינה בכלל 'אשר תלד' האמור בפרשת יבום, ולא משום ערוה.
 62 וכך ר' אפי הפוסט לעיל (יב) צרת אילוניית מיבום וחליצה.
 63 ואיבא דאמרי להיפך, שכלל זה בא למעט, שדווקא כל שאיפורה
 64 איסור ערוה הוא דאסירא מחמתה צרתה, הא הפטורה מיבום לא
 65 משום שאיפורה איסור ערוה אלא מטעם אחר, צרתה לא אסירא
 66 ביבום. ולמעוטי מאי, אמר ר' פ'רם, למעוטי צרת אילוניית שמוותרת
 67 ביבום, ודלא כר' אפי הפטורה מיבום וחליצה כצרת ערוה.
 68 שנינו במשנה: אחותה שקייה נבמתה חולצת או מתייבמת. שואלת
 69 הגמרא: אחותה דמאן - של מי מותרת ביבום, אילימא אחות
 70 יבמה דאסורה באיסור מצוה דרבנן, הלא כיון דמדאורייתא רמא
 71 קמיה - היא נופלת לפניו ליבום, אם ייבם את אחותה פגע ב'אחות
 72 זקוקתו מן התורה.
 73 מסיקה הגמרא: אלא אחותה של יבמה דאסורה עליו באיסור ערוה
 74 מותרת לו ביבום, שמאחר שמן התורה אינה זקוקה לו, אין אחותה
 75 נחשבת לאחות זקוקתו.
 76 שנינו במשנה: איסור מצוה הוא שניית של עריות. שואלת הגמרא:
 77 אמאי קרי ליה 'איסור מצוה'. אמר אפי, משום שמצוה לשמוע דברי
 78 חכמים על כן קרויים איסוריהם 'איסורי מצוה'.
 79 עוד שנינו במשנה: איסור קדושה, הוא איסור אלמנה לכהן גדול,
 80 ואיסור גרושה וחליצה לכהן הדיוט. ואמאי קרי להו איסור קדושה,
 81 משום דכתיב באיסורי כהונה (ויקרא כא ז), 'קדשים יהיו לאלהיהם'.
 82 תניא, רבי יהודה מחליף שמות איסורים אלו, שאיסור מצוה הוא
 83 איסור אלמנה לכהן גדול, ואיסור גרושה וחליצה לכהן הדיוט.
 84 ואמאי קרי ליה רבי יהודה לאיסור כהונה איסור מצוה, משום
 85 דכתיב בסוף ספר ויקרא (כו לד) שהוא ספר תורת הכהנים, 'אלה
 86 המצוות אשר צוה ה', ועל כן קרויים איסורי כהונה 'איסורי מצוה'.
 87 וכן אמר רבי יהודה, איסור קדושה הינו איסור שניות שהוא מדברי
 88 סופרים. שואלת הגמרא: ואמאי קרי ליה לאיסור סופרים 'איסור
 89 קדושה'. אמר אפי, משום שכל המקיים את דברי חכמים נקרא
 90 'קדוש'.
 91 אמר ליה רבא לאביי, וכי כל שאינו מקיים דברי חכמים, רק קדוש
 92 הוא דלא מיכרי, אבל רשע נמי לא מיכרי, הלא דאי שנקרא רשע,
 93 ואם כן מי שמקיים את דבריהם אינו בהכרח 'קדוש'. אלא אמר
 94 רבא, לדברי רבי יהודה איסור דרבנן נקרא איסור קדושה משום
 95 שנאמר (דברים יד כא) 'כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, ודרשו חכמים
 96 'קדש עצמך כמותר לך' והוזהר בדברים המותרים, כגון שניות
 97 לעריות, כדי שלא תכשל בעריות האסורות מן התורה. על כן
 98 דברים המותרים מן התורה שאסורם חכמים קרויים 'איסורי
 99 קדושה'.
 100 שנינו במשנה: אלמנה שנפלה ליבום לפני כהן גדול, חולצת ואינה
 101 מתייבמת. מקשה הגמרא: קפסיק ותני - איך פוסקת המשנה
 102 שלעולם אינה מתייבמת לכהן גדול, לא שנא אלמנה מן הנשואין
 103 ולא שנא אלמנה מן האירוסין. בשלמא אלמנה מן הנשואין שאינה
 104 בתולה, אסורה עליו גם בעשה של 'אשה בבתוליה יקח' (ויקרא כא
 105 ז), וגם בלא תעשה של 'אלמנה לא יקח' (שם כד יז), ומשום שאין
 106 עשה של יבום דוחה לא תעשה ועשה אינה מתייבמת. אלא אלמנה
 107 מן האירוסין שהיא עדיין בתולה, רק לא תעשה גרידא של 'אלמנה
 108 לא יקח' הוא, ואם כן יבא עשה של יבום ודחה את הלא תעשה,
 109 שכן עשה דוחה לא תעשה.
 110 מתרצת הגמרא: אמר רב גידל אמר רב, מקור דין זה הוא ממה
 111 שאמר קרא בחליצה (דברים כז ז), 'ואם לא יתפוס האיש לקחת את
 112 יבמתו ועלתה יבמתו השערה'. שאין תלמוד לומר 'במתו', שהרי

1 שלאחר שייבמה ונעשתה כאשתו, מנרששה קנט ואינה צריכה
 2 חליצה, משום שכבר נפקע ממנה זיקת בעלה המת. וכן אם רצה
 3 מהורה לאחר שגירשה, ואינה חוזרת להיאסר כאשת אח לאחר
 4 שהתקיימה מצותה, אלא בטל ממנה איסור אשת אח לעולם.
 5 מסיקה הגמרא את קושייתה: ה'תם ביבם שגירש נמי לימא, 'ויבמה',
 6 עדיין יבומין הראשונים עליה, ולא בטלה ממנה זיקת בעלה המת,
 7 והיבעי חליצה.
 8 מתרצת הגמרא: שאני ה'תם במיבם שגירש דאמר קרא 'ולקחה לו
 9 לאשה' כיון שלקחה, היא נעשית כאשתו לכל דבר, ואינה צריכה
 10 חליצה.
 11 מקשה הגמרא: אי ה'י, ה'קא בייבם ולבסוף נולד נמי נאמר
 12 שלאחר שייבמה השני נעשתה כאשתו לכל דבר, ובטלה ממנה
 13 זיקת המת. מתרצת הגמרא: הא כתב ר' חמנא 'ויבמה', ומכאן
 14 שלענין איסור אשת אח שלא היה בעולמו עדיין היא תחת זיקת
 15 בעלה הראשון.
 16 מקשה הגמרא: ומה ראית לדרוש מ'ולקחה' שדי לה בגט בלא
 17 חליצה, ולדרוש מ'ויבמה' לאוסרה על אחיו שנולד לאחר היבום,
 18 הלא אפשר לדרוש כתובים אלו להיפך. מתרצת הגמרא:
 19 מסתברא, שדי היתירא אהיתירא - שיש לדרוש מ'ולקחה' היתר
 20 'נעשית כאשתו לכל דבר' על אשת אח המותרת לו ביבום, ושדי
 21 איסורא אאיסורא - ומ'ויבמה' יש לדרוש איסור 'יבומין הראשונים
 22 עליה' על אשת אחיו שלא היה בעולמו שהתורה אסרה, ולאסור
 23 אף בייבם ולבסוף נולד.
 24 הגמרא חוזרת לבאר את שיטת רבי שמעון. מקשה הגמרא: ודברי
 25 שמעון דאמר 'הואיל וקא ומצאה פהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת
 26 באיסור' הותר לו איסור אשת אח שלא היה בעולמו, אלא מעתה
 27 אחותו מאמו ששפחה אחיו מאביו ואחר כך נולד אח זה, ואחר כך
 28 מת אחיו מאביו, תתייבם לו אחותו זו הואיל וכשנולד כבר היתה
 29 שואה לאחיו מאביו וקא ומצאה פהיתר יבום. מתרצת הגמרא: אין
 30 יבום מתיר אלא איסור אשת אחיו, אבל איסור אחותו להיבן אול
 31 ו-הלך, הלא הוא קיים ועומד ואין היבום מתירו.
 32 שוב מקשה הגמרא: ה'קא בייבם ואחר כך נולד נמי יקשה, הלא
 33 היבום משמעון אינו מתיר ללוי אלא איסור אשת אח של שמעון,
 34 אבל איסור אשת אחיו מראובן שלא היה עמו בעולם להיבן אול.
 35 מתרצת הגמרא: האי איסור אחותו הוא איסורא דלית ליה היתירא
 36 ליבום בשום מקום, מה שאין כן האי איסור אשת אח הוא איסורא
 37 דאית ליה היתירא כשהיה בעולמו. לפיכך כשם שפוקע איסור זה
 38 לגבי שמעון, כמו כן הוא פוקע אף לגבי לוי שלא היה בעולמו של
 39 ראובן, שכן לוי מייבם אותה מחמת שמעון אחיו ובא מכוחו,
 40 ולפיכך ניתרים לו כל האיסורים שהותרו לשמעון.
 41 משנה
 42 קלל אמרו ביבמה, כל שהיא אסורה ליבם משום איסור כרת של
 43 ערוה, צרתה לא חולצת ולא מתייבמת. אבל יבמה האסורה
 44 באיסור מצוה ואיסור קדושה, חולצת ולא מתייבמת. ובסמוך
 45 יבארו איסורים אלו.
 46 מי שנפלו לפניו משני אחיו שתי יבמות אחיות, שתייהן אסורות
 47 מדרבנן ביבום משום איסור אחות זקוקתו, והן חולצות ולא
 48 מתייבמות. אך לפעמים אחותה שקייה נבמתה ו-גיסתה חולצת או
 49 מתייבמת. ויבואר בגמרא מהו אופן זה.
 50 המשנה חוזרת לבאר את דברי הרישא: איסור מצוה הוא איסור
 51 שניות של עריות, שהוא מדברי סופרים, ואיסור דרבנן אינו פוסט
 52 מחליצה. ואיסור קדושה הוא איסור לאו או עשה שאין בו כרת,
 53 כגון איסור אלמנה לכהן גדול שמת אחיו ונפלה אלמנתו לפניו
 54 ליבום, וגרושה וחליצה לכהן הדיוט, וממורת ונתניה לישראל, וכן
 55 ישאל לנתין וממור. שאם אסורה היבמה באחד מאיסורים אלו,
 56 הרי היא חולצת ולא מתייבמת.

שבת פרשת תזריע, ראש-חודש ניסן, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

1 הַפְּצָתָהּ חוּצָה (וְעַד 'חוּצָה' בְּתַכְלִית כפי שהרבי מתבטא פעמים
 2 רבות 'חוצה שאין חוצה הימנו'), היינו על ידי גילוי עניני פנימיות התורה
 3 הן בתוך האדם, כך שיהיו מובנים ומושגים בשכל, והן 'חוצה', מְמַשִּׁיכִים
 4 הָאוֹר שְׁלֹמְעֵלָה מְשִׁיכֹת לְעוֹלָמוֹת, וְעַד לְעֶצֶם הָאוֹר
 5 שְׁלֹמְעֵלָה מְגֻלּוֹי, שְׁיֵהֶיָהּ
 6 בְּגֻלּוֹי בְּעוֹלָם כשם שפנימיות
 7 התורה שלמעלה מגילוי באה בגילוי.
 8 זוֹהֵי הַשִּׁיכּוֹת דְּב' נִסָּן,
 9 הַשֶּׁבֶת הָרִאשׁוֹן דְּמַעֲשֵׂה
 10 בְּרֵאשִׁית בְּמַחְשָׁבָה (שָׁבוּ ביום
 11 זֶה הֵיטָה הַשְּׁלֵמוֹת
 12 דְּהַמְחָשָׁבָה בעת בריאת העולם)
 13 לְבַעַל הַהִילוּלָא וְלִבְנֵי יַחֲידוֹ
 14 מְמַלְא מְקוֹמוֹ³³, פִּי עַל-יָדֵי
 15 הַדְּרוּשִׁים מאמרי החסידות שֶׁל
 16 בְּעַל הַהִילוּלָא שֶׁהוּא
 17 הַרְמַב"ם דְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת³⁴
 18 תואר שניתן לו בשל העובדה
 19 שבמאמרי החסידות שלו ענינים
 20 יסודיים בתורת החסידות באים בצורה
 21 מבוראת ומסוכמת היטב ובבהירות
 22 כמו מביאור וסיכום הלכות התורה
 23 ברמב"ם (דְּבָרִים הַמְתַּבְּאָרִים,
 24 וְעַד שֶׁתְּהֵא סְדוּרָה בְּפִי
 17 דְּ"דִירָה בְּתַחְתּוֹנִים"³⁸), בְּקִרְוֹב מְמַשׁ.

ביאור בדרך אפשר

25 הַכֹּל³⁵ כלשון הרמב"ם אודות ספרו 'משנה תורה', וּבִפְרָט, עַל-יָדֵי
 26 הַהֲתִיכּוֹת דְּתוֹמְכֵי תְּמִימִים' הישיבה שסיד הרבי הרש"ב בעל
 27 הילולא שבה לימוד החסידות, פנימיות התורה, הוא חלק מסדרי הלימוד
 28 הקבועים, הוֹתַחֵל שְׁלֹב חֲדָשׁ בְּהַפְּצַת הַמַּעֲנִנוֹת של פנימיות
 29 התורה שיגיעו גם 'חוצה', וְלֹא־חֲרִי-
 30 זֶה עַל-יָדֵי כְּבוֹד-קְדוּשַׁת
 31 מוֹרֵי-וְחֻמֵי אֲדָמוֹר, נַעֲשֵׂה
 32 הַהַפְּצָה של מעיינות החסידות עוֹד
 33 בְּיָתֵר שְׂאֵת וְיָתֵר עוֹז. שְׂזוֹ
 34 (הַפְּצַת הַמַּעֲנִנוֹת חוּצָה) הִיא
 35 הַהֲכָנָה וְהַפְּלִי לְ"אַתִּי מֵר
 36 יבוא אדוני, דָּא מְלָפָא
 37 מְשִׁיחָא"³⁶ זה מלך המשיח,
 38 כדברי הבעל-שם-טוב שבעת 'עליית
 39 נשמה' עלה להיכל המשיח ועל
 40 שאלתו אימתי קא אתי מר' (מתי יבוא
 41 אדוני) ענה לו מלך המשיח –
 42 לכשיפוצו מעינותך (מעיינות הבעל-
 43 שם-טוב, היינו תורת החסידות) חוצה
 44 (שְׂאֵז) כאשר 'אתי מר', בכיאת
 45 המשיח, תוֹשְׁלֵם הַפְּנִינָה³⁷
 46 המטרה שבשכילה נברא העולם
 47 דְּ"דִירָה בְּתַחְתּוֹנִים"³⁸,
 48 בְּקִרְוֹב מְמַשׁ.

33) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1293. אלא שהביאור שם הוא מצד המעלה דשבת הראשון, שענין זה הוא גם בשני בתשרי, משא"כ להביאור שבפנים. (34) לקו"ד ח"ב רצו, א. וראה ספר השיחות ה'תש"א ע' 160. (35) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספרו. וראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 209 בנוגע להמאמרים דבעל ההילולא. (36) אגה"ק דהבעש"ט הידועה - נדפסה גם בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ. (37) דיש לומר שזוהי המחשבה (לברוא) שהיתה בניסן, כנ"ל בפנים. ויש לומר שזהו גם הקשר דניסן עם גאולה העתידה - "בניסן עתידין ליגאל" (ר"ה יא, א. שמו"ר פט"ו, יא) - כי אז תושלם כוונה ומחשבה זו. (38) תניא פל"ו.

המשך ביאור למס' יבמות ליום ראשון עמ' א

1 כבר נאמר בתחילת הכתוב, ומה תלמוד לומר 'בבמות', לומר
 2 שדווקא יבמה זו מתייבמת או חולצת, אבל יש לה יבמה אחת
 3 שעולה רק לחליצה ואינה עולה לייבום. ואיזו היא, זו יבמה האסורה
 4 באיסור חייבי לאוין, כגון אלמנה לכהן גדול.
 5 מקשה הגמרא: ואימא - הלא יש לומר שבחייבי פרייתות נאמר
 6 כתוב זה לחייבין בחליצה. מתרצת הגמרא: ממה שאמר קרא
 7 בחליצה ואם לא יחפין האיש לקחת את יבמתו לחליצה, משמע

8 הא אילו היה חפין היה מייבם, ומכאן שדווקא כל העולה לייבום
 9 עולה לחליצה, וכל שאין עולה לייבום אינו עולה לחליצה.
 10 מקשה הגמרא: אי חייב בחייבי לאוין נמי יש לומר שמאחר שאינן
 11 עולות לייבום אף לא יעלו לחליצה. מתרצת הגמרא: הא רבי
 12 (-ריבה) אותן רחמנא לחליצה בבבמות, כמבואר לעיל. שוב
 13 מקשה הגמרא: ומה ראית למעט חייבי כריתות מחליצה מיאם לא
 14 יחפון לקחת, ולרבות חייבי לאוין לחליצה מיבמתו.

בימות דף כ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום ראשון) קעה

60 רבא מתרץ תירוץ אחר: אלא אמר רבא, מן התורה מותרת אלמנה
61 מן האירוסין לכהן גדול ביבום, משום שעשה דוחה לא תעשה.
62 אלא שגזרו חכמים גזירה על אלמנה מן האירוסין שלא תתייבם
63 לכהן גדול, אמו – כדי שלא יבואו להתיר אף אלמנה מן הנשואין
64 האסורה לו ביבום, משום שיש בה לאו ועשה כמבואר לעיל (ע"א),
65 ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה.
66 שואלת הגמרא: בשלמא אלמנה מן האירוסין לכהן גדול יש לגזור
67 בה כגזירה האמורה, אבל ממונת ונתנית מאי איכא למימר, ומאיזה
68 טעם אסרה אותה משנתנו ביבום, והלא אין בה אלא לא תעשה
69 בלבד. משיבה הגמרא: אף אלו אסורות ביבום משום גזירה, שגזרו
70 לאוסרן אף במקום מצוה, אמו – כדי שלא יבואו להתירן בקהל אף
71 שלא במקום מצוה.
72 מקשה הגמרא: אלא מעתה, אף אשת אחיו מאכיו הנופלת לו ליבום
73 לא תתייבם, גזירה משום שיבואו להתיר אף באשת אחיו מאמו
74 שאין בה מצות יבום ואסורה באיסור כרת. מתרצת הגמרא: ייבום
75 בנחלה תלא רחמנא, ככתוב (דברים כה ה) 'כי ישבו אחים יחדו',
76 ודרשו לעיל (ט) 'המיוחדים בנחלה', שרק אחים הראויים לנחול זה
77 את זה הצטוו ביבום, ומידע ידוע לכל שאין נחלה אלא באחים מן
78 האב ולא באחים מן האם, ולא יבואו לטעות בדבר זה.
79 עוד מקשה הגמרא: אם כן יש לגזור באשה שאין לה פנים מהאח
80 המת שלא תתייבם, גזירה משום שיבואו להתיר לו אף אשה של
81 אחיו שאינה פנים מהאח המת, שאין בה מצות יבום. מתרצת
82 הגמרא: מצות יבום בפנים תלא רחמנא, ומידע ידוע לכל שדווקא
83 אשת אח שאין לו בנים הותרה ליבום.
84 עוד מקשה הגמרא: אם כן יש לגזור באשת אחיו שהיה פעולמו
85 שלא תתייבם, גזירה משום שאם נתינה יבואו להתיר אף אשת אחיו
86 שלא היה פעולמו הפטורה מיבום ואסורה עליו. מתרצת הגמרא:
87 מצות יבום בשיבה אחת בעולם של האחים תלא רחמנא, ככתוב
88 'כי ישבו אחים יחדו', ומידע ידוע לכל שאשת אחיו שלא היה
89 בעולמו אינה נזקקת ליבום, ולא יבואו להחליפה באשת אח שהיה
90 בעולמו.
91 עוד מקשה הגמרא: אם כן יש לגזור בכל הנשים הנופלות ליבום
92 שלא תתייבם, גזירה משום שיבואו להתיר ביבמה אלונית הפטורה
93 מיבום. מתרצת הגמרא: אלונית היא דבר שלא שכיחא – שאינו
94 מצוי, ואין לגזור ולאסור מחמתה את כל הנשים המותרות ליבום.
95 דוחה הגמרא תירוץ זה: הלא ממונת ונתנית נמי לא שכיחא, ומדוע
96 אסרו אותן ליבום וגזרו עליהן אטו ממזרת ונתניה שלא במקום
97 מצוה.
98 רבא חזר בו ונותן טעם לאיסור חייבי לאוין ביבום: אלא אמר רבא,
99 חייבי לאוין אינן מתייבמות משום גזירה, ביאה ראשונה, אמו ביאה
100 שנייה, שהרי אין להתיר משום מצות יבום אלא ביאה ראשונה
101 שבה מתקיימת מצות יבום, אבל בביאה שניה אין שום מצוה, ואם
102 נתיר את ביאת היבום יבואו להתיר אף את הביאה השנייה.
103 הגמרא מביאה סיוע לדברי רבא: תניא נמי הכי, אם פעלו היבמים
104 את היבמות האסורות עליהם באיסור לאו, קנו אותן פביאה
105 הראשונה, ואולם אסור להם להמשיך ולקיימן ולבוא עליהן פביאה
106 שנייה.
107 רבא שוב חזר בו מדבריו: תר אמר רבא, ואתימא רב אשי הוא
108 זה שדחה את דברי רבא אלו, לעולם לאו מילתא היא דאמרי
109 שחייבי לאוין מותרות מדאורייתא ביבום משום שעשה דוחה לא
110 תעשה. דהרי אמר ריש לקיש, כל מקום שאמה מוצא עשה ולא
111 תעשה, אם אמה יכול לקיים את שניהם, גם להשמר מהלאו וגם
112 לקיים את העשה, מוטב, ואין לך לעבור על הלאו, ואם לאו – ורק
113 אם אין בידך לקיים את שניהם יבא העשה וידחה את הלאו תעשה.
114 והכא ביבום נמי אפשר לו ליבם לקיים את מצותו פחליצה מבלי
115 לעבור על הלאו, ונמצא דמקיים גם את העשה וגם את הלאו תעשה,
116 ואין לו לעבור על הלאו.
117 הגמרא מקשה על דברי רבא: מיתיבי, הלא שנינו לעיל בפצוע
118 דכא וכרות שפכה וסריס אדם האסורים בבת ישראל באיסור לאו,

1 מתרצת הגמרא: מפתקא לחייב בחליצה חייבי לאוין משום התפסי
2 פהו קדושין, ואם כנס אותן באיסור הן נקנות לו, ומאחר שבדיעבד
3 מתקיימת בהן לקיחה הרי הן בכלל 'אם לא יחפוץ לקחת'. אבל
4 חייבי פריהות אף בדיעבד לא תפסי פהו קדושין, ואם כנס אותן
5 באיסור אינן נקנות לו, ומאחר שאף בדיעבד אין מתקיים בהן
6 הכתוב 'לא יחפוץ האיש לקחת' [שאם חפץ הרי הוא לוקחה],
7 מסתבר למעטן אף מחליצה.
8 רבא מקשה על תירוץ זה: מתיב רבא, שנינו בברייתא, יבמה
9 האסורה באיסור מצוה ואיסור קדושה, אם פא עליה היבם או שהלץ
10 לה, נפמיה אף צרתה. ואי סלקא דעתך שיבמה האסורה באיסור
11 חייבי לאוין, מדאורייתא רק לחליצה רמיא [נופלת], אבל לייבום לא
12 רמיא מן התורה, אם כן פא היבם עליה אמאי נפמיה צרתה,
13 הלא מאחר שאינה עולה ליבום עדיין לא התקיימה בבית זה מצות
14 יבום, ואין הותרה הצרה לשוק על ידי ביאתה של זו.
15 הוא מתיב לה, והוא מפרק לה – רבא שהקשה הוא עצמו תירץ,
16 ששני הדינים האמורים בברייתא לצדדין קהני, ולא נאמרו שניהם
17 על אותו איסור. מה ששנינו שאם פא עליה נפטרת צרתה, לא
18 נאמר על חייבי לאוין אלא רק באיסור מצוה של שניות, שמאחר
19 שמן התורה היא מתייבמת מתקיים בביאתה דין יבום, ועל כן
20 נפטרת צרתה. ומה ששנינו 'הלץ לה נפטרה צרתה', נאמר גם
21 באיסור קדושה של חייבי לאוין, שהרי מן התורה הן חייבות
22 בחליצה.
23 עוד מקשה רבא: מתיב רבא, שנינו בברייתא, מי שהוא פצוע דכא
24 [שנפצעו ביציו] וקרית שפכה [שנכרת גידו], או פריס שהסתרט
25 בידי אדם, שהם פסולי קהל ואסורים בבת ישראל, וכן היבם שהוא
26 זקן ואינו יכול להוליד, כל אלו או חולצין או מייפמין. ביצה, אם
27 מתו אלו בלא בנים ויש להם אחים ויש להם נשים, ועמדו האחין
28 ועשו מאמר בנשותיהן של אלו, וכן אם נתנו להן האחים גמ, וכן
29 אם הלצו להן, מה שעשו עשו, ומועיל המאמר לקנותן מדרבנן, וכן
30 החליצה מתירן לשוק, וכן מועיל הגט לאוסרן על כל האחים.
31 ואם פעלו האחים את נשיהם ויבמו אותן קנו אותן ביבום זה. וכן
32 להיפך, אם מתו האחים שלהם בלא בנים, ועמדו הם – הפצוע דכא
33 והכרות שפכה והסריס והזקן, ועשו מאמר בנשותיהן של האחים,
34 ונתנו גמ, או שהלצו, מה שעשו עשו. ואם פעלו אותן ויבמו אותן,
35 קנו אותן ביבום זה. ואולם אסור להם לפצוע דכא ולכרות שפכה
36 ולסריס אדם לקיימן, אלא צריכים לגרשן לאחר שיבמו אותן,
37 משום שפמיה (דברים כג א), 'לא יבא פצוע דכא וקרית שפכה בקהל
38 ה'.'
39 מסיק רבא את קושייתו: ואי סלקא דעתך, שיבמה האסורה על
40 היבם באיסור חייבי לאוין, מדאורייתא רק לחליצה רמיא [נופלת]
41 אבל לייבום לא רמיא, הלא אף פצוע דכא וכרות שפכה והסריס
42 חייבי לאוין הם, ואם כן אם פעלו את יבמותיהן אמאי קנו אותן,
43 הלא מן התורה אין בהם תורת יבום.
44 רבא חזר בו ומפרש את דברי המשנה באופן אחר: אלא אמר רבא,
45 לעולם אף בחייבי לאוין נוהג יבום, לפי שעשה דוחה לא תעשה,
46 ומה שאסרה משנתנו אלמנה מן האירוסין לכהן גדול ביבום, הוא
47 מכיון שאיסורה נמי משום עשה ולא תעשה הוא. ואף שאין בה
48 עשה של 'והוא אשה בבתוליה יקח' (ויקרא כא יג), מכל מקום בכל
49 איסורי כהונה הוזהרו הכהנים אף בעשה, כדכתיב (שם כא ו), 'קדשים
50 יהיו לאלהיהם', ואין עשה של יבום דוחה עשה ולא תעשה.
51 שואלת הגמרא: בשלמא באיסורי כהונה אפשר לתרץ כן, אבל
52 בממונת ונתנית שאסרה משנתנו ליבום מאי איכא למימר, הלא אין
53 בהן אלא לא תעשה של 'לא יבא ממזר בקהל ה' (דברים כג א) בלבד,
54 ולמה לא ידחה עשה של יבום איסור לאו זה. מתרצת הגמרא: אף
55 בהן יש עשה מלבד הלאו האמור, שהרי כתיב (ויקרא יא מד)
56 'התקדשתם והייתם קדשים'.
57 מקשה הגמרא: אי הכי, כל תלמודיך שבתורה פולה נמי עשה ולא
58 תעשה הוא, שהרי מה דכתיב 'התקדשתם' נאמר על כל מצוות
59 התורה, ואם כן בטל הכלל של 'עשה דוחה לא תעשה'.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עט

וכיון שבכך נעשה היתר – אין לוקים עליו 'מכת מרדות'. ולכן לא הביא הרמב"ם את הטעם שהמאחר שכר שכיר אינו לוקה משום שהוא 'לאו שאין בו מעשה' – כי עדיין היה חייב 'מכת מרדות', אלא כתב שאינו לוקה משום שניתן לתשלומין, וכיון שאפשר ל'תקן' את הלאו – אינו חייב גם 'מכת מרדות'.

ורק כיון שצריך לשלם לו שכר עבודתו ואינו משלם עובר על הלאו, אך אי התשלום אין בו כל מעשה.

וביאר ה'עמודי אש' (סי' א סק"ח):

כתב ה'פרי חדש' (או"ח סי' תצו סק"א) שלדעת הרמב"ם 'לאו שאין בו מעשה', אף שאין בו חיוב מלקות מדאורייתא, יש כח בידי חכמים לחייב בו 'מכת מרדות', אך 'לאו הניתן לתשלומין', הרי בפעולת התשלום הוא 'מתקן' את הלאו,

יום שישי כ"ט אדר ב' ה'תשפ"ב

האם דיבור נחשב מעשה?

תוצאות מעשיות, כגון המרים קולו על הבהמה ועל-ידי כך גורם שהיא תדוש בלא לאכול, אך הנשבע או המקלל אין לדיבורו שום השלכות מעשיות ולכן אין דיבור זה נחשב כמעשה.

ומה שאמרו 'עקימת פיו הוי מעשה', אין הכוונה שפעולת הדיבור עצמה נחשבת כמעשה שלוקין עליו אלא שמאחר והדיבור קרוב למעשה, ניתן לראות את התוצאה הנגרמת על ידי הדיבור כהמשכו של הדיבור, ונמצא שפעולת הליכת הבהמה נחשבת כהמשך פעולת הדיבור של האדם ולכן לוקה על כך, אך אי אפשר לחייב על דיבור שאינו גורר שום תוצאה מעשית (מגיד משנה, ע"פ תוספות ב"מ שם. לקוטי שיחות ח"א עמ' 83).

הלכות שכירות פרק יג, הלכה ב: **כָּל הַמוֹנֵעַ הַהֶקְמָה מִלְּאֲכֹל בְּשַׁעַת מְלֻאכְתָּהּ – לֹקֵה... אִפְלוּ חִסְמָה בְּקוֹל, לֹקֵה.** בד"ן זה נחלקו בגמרא (ב"מ ז, ב): יש אומרים שכאשר חסם את הבהמה מלאכול באמצעות הרמת קול, על אף שעבר בכך על איסור 'לא תחסום', אינו לוקה, שכן אין לוקים על לאו שאין בו מעשה. ויש אומרים שדיבור – 'עקימת פיו' – נחשב כמעשה ולכן לוקים על כך, וכן פוסק הרמב"ם.

מאידך, בהלכות סנהדרין (פ"ח ה"ב) מונה הרמב"ם את האיסורים שאין בהם מעשה, ובכללם איסורים שבדיבור, כגון נשבע לשקר ומקלל חברו בשם ה', ולכאורה הרי זו סתירה להלכה זו שדיבור נחשב כמעשה!

והביאור:

הדיבור נחשב כמעשה רק כאשר הוא גורר בעקבותיו

שבת קודש א' ניסן ה'תשפ"ב

אחריות על כספי צדקה

מנת להחזירו למפקיד, חייב. אך ה'מחנה אפרים' (עט) כתב כי מאחר והרמב"ם לא חילק בזה, נראה שלדעתו בכל אופן פטור, אף כשהופקד אצלו על מנת להחזירו למפקיד. והטעם הוא, משום שהכסף אינו שייך למפקיד ואין לו בו אלא 'טובת הנאה', היינו הזכות להחליט למי לתת אותו, וזכות זו אינה נחשבת כממון שיש עליו זכות תביעה.

ויש להבין: לדעת הרמב"ם שדין זה אמור במעות שאין להן תובעים, למה הוצרכו ללמוד מהכתוב שפטור, והרי בלאור-הכי אין מי שיתבע זאת?

והביאור: אמנם העניים בעצמם אינם יכולים לתבוע את הממון, אך ניתן היה לומר שהמפקיד יוכל לתבוע את השומר להשיב לו את מעות העניים כדי שיוכל לקיים את מצות הצדקה. וזאת למדנו מהכתוב שפטור (מחנה אפרים שם).

הלכות שאלה ופקדון פרק ה, הלכה א: **מִי שֶׁהִפְקִידוּ אֶצְלוֹ מְעוֹת שֶׁל עֲנִיִּים אוֹ שֶׁל פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים, וּפְשַׁע בָּהֶם וְנִגְנְבוּ – פְּטוּר, שְׁנֵאמַר: "לְשֹׁמֵר", לֹא לְחַלֵּק לְעֲנִיִּים; וְהָרִי הוּא מְמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבְעִים.**

ונחלקו ראשונים בביאור דין זה: יש אומרים שפטור משום שמעות אלו הן בגדר 'ממון שאין לו תובעים' שכן אף אחד מהעניים אינו יכול לתבוע אותן שהרי לא נועדו דווקא בעבורו (רש"י ב"ק צג, ב, וכן דעת רוב הראשונים).

ויש סוברים שגזירת הכתוב היא, שכל ממון העומד להתחלק לעניים פטור ואתו התורה מחיובי שמירה אף אם יש לו תובעים, כגון שהכסף ניתן לשומר שלא על מנת לחלקו לעניים אלא כדי להחזירו למפקיד שיחלק אותו בעצמו (ראב"ן). הובא במחנה אפרים שומרים, טז).

והרמב"ם כתב בפירושו שהפטור הוא משום 'ממון שאין לו תובעים'. ולפי זה כתב ה'לחם משנה' שאם ניתן לו על

המשך ביאור למס' יבמות ליום ראשון עמ' ב

7 גדול בְּאֵלְמִנְהָ שֶׁנִּפְלְאָה לוֹ מֵאֲחִיו לִיְבוּם, נִחְלַקוּ בֵּה רִבִּי יוֹהָנָן וְרִבִּי אֶלְעָזָר. חֵד אָמַר, אִין זוֹ בִּיאַת יְבוּם וְאִינָה פּוֹטְרַת אוֹתָהּ וְאֵת צַרְתָּהּ מִן הַחֲלִיצָה, לְפִי שֶׁהִיא אִסוּרָה מִן הַתּוֹרָה. וְחֵד אָמַר, בִּיאָה זוֹ קוֹנָה בְּדִיעְבַד וּפּוֹטְרַת אוֹתָהּ וְאֵת צַרְתָּהּ מִחֲלִיצָה, לְפִי שֶׁהִיא מוֹתֵרַת מִן הַתּוֹרָה, וְאִין אִסוּרָה אֵלּא מִשּׁוּם גְּזִירָה.

1 'וְאִם בְּעָלוּ בְּדִיעְבַד קִנּוּ'. הרי שאיסורם ביבום אינו מן התורה, שאם
2 לא כן איך קנו את יבמותיהן ופטרו אותן ואת צרותיהן מחליצה.
3 מסיקה הגמרא: הַיִּזְבָּחָהּ היא מברייטא זו לדברי רבא, ומוכח ממנה
4 שאיסור יבום חייבי לאוין אינו אלא מדרבנן, גזירה ביאה ראשונה
5 אטו ביאה שניה.
6 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין זה: אִתְּמַר, בִּיאַת בְּתוֹן